

Generallieutenant Henrik Jørgen Huitfeldt og hans to Fruer.

Meddelt som Prøve paa en Familiehistorie¹⁾

af H. J. Huitfeldt-Kaas.

Henrik Jørgen Huitfeldt var en Søn af den fra Haldens kjække Forsvar i 1660 og Indfaldet i Sverige 1677 vel bekendte Oberst Tønne Huitfeldt til Throndstad og Thom; Commandant paa Frederikssten og Lensherre (senere Amtmand) i Idde og Marker Lene (f. 1625, † 1677), i dennes andet Ægteskab med Kantsler Jens Bjelkes Datterdatter, Sophie Amalie Børgesdatter Rosenkrantz fra Ørup i Skaane. Af dette Ægteskab var han den ældste af tre Sønner og fødtes paa Fæstningen Frederikssten 9 Septbr. 1674; han blev opkaldt efter sin Moders to Morbrødre, Rigsadmiralen Henrik Bjelke til Ellinge og Generallieutenant Jørgen Bjelke til Hovindsholm. Tre Aar gammel mistede han sin Fader, og allerede henved 14 Aars Alderen indtraadte han i Militærtjenesten, formodentlig som Underofficier ved sin Svogers, Brigadier Hans Ernst v. Tritzschlers, Smaalenske Inf. Reg., thi ved dette blev han i Aaret 1691 Fændrik. Kort efter maa han være reist til Frankrige, hvor han ansattes i Regimentet Royal Danois, der i alle Fald en Tidlang commanderedes af Grev Christian Gyldenløve, og ved hvilket saavel hans ældre Halvbroder Christian Charlot H. som hans yngre Helbroder Hartvig H. ogsaa tjente. Cancelliraad Carl Deichman ved at berette²⁾, at den ældre Broder ikke sparede de to yngre men oftere satte dem paa haarde Prøver for at styrke deres Mod. I denne Tjeneste deltog de i mange Campagner og Feldtslag og roses for deres Tapperhed; om de to yngre Brødre, ligesom Halvbroderen, stod ved de Tropper, der gjorde Tjeneste i Irland, er ubekjendt, men Henrik Jørgen vides at have fulgt sit Regiment, hvorved han fungerede som Lieutenant, ind i Spanien, hvor han endog skal have opholdt sig i 4 Aar, og hvor han deltog i Erobringen af Barcelona, der imidlertid, som bekjendt, kort Tid efter ved Freden

¹⁾ Under Læsningen ønskes dette Synspunkt fastholdt som Forklaring af Biographiens Form og Detailler.

²⁾ Se Manuscript No. 125 fol. i det Deichmanske Bibl. i Chirtiania: »Om den Huitfeldtske Familie, især om Christopher Huitfeldt og fornemmelig om Canceler Arild Huitfeldt.«

til Ryswick (20 Septbr. 1697) igjen blev overgivet til Spanierne. Ved Stormen paa denne By blev han 4 August 1697 haardt saaret i det ene Laar af en Musquetkugle, der sad i Benet over 3 Aar, indtil den tilligemed nogle Bensplinter værkede ud af Saaret, som derpaa helbrededes¹⁾. Den fuldstændige Helbredelse indtraadte formentlig først efter hans Hjemkomst til Fødelandet, idet han antagelig var hjemkommen, da han 14 Januar (formentlig Skrivfeil i Calenderen for Februar) 1699 efter sin Broder Christian Charlot blev Lieutenant ved Smaalenske Regiment, hvor hans Fændriksplads synes at have staaet aaben under hans Fraværelse, saa at han har beholdt sin Gage som et Stipendium. Da der dengang kun fandtes et Smaalensk Regiment, havde dette Compagnier baade paa Øst- og Vestsiden af Christianiafjorden; det Compagni, ved hvilket H. stod, sees at have ligget i Vaale, Botne og Sande Sogne. 10 Novbr. 1703 avancerede han til Capitain og var allerede ansat ved Thronhjemske nat. Inf. Regiment, ved hvilket hans nævnte Broder Chr. Charlot allerede stod siden 1699, da han ti Dage senere (20 Novbr.) igjen forflyttedes til Smaalenske Regiment, inden der altsaa havde kunnet være Tale om Bortreise. Som Capitain havde han Laurvigske Comp., hvilket han ogsaa beholdt, efter at han 20 Februar 1711 var udnævnt til Major. 16 Septbr. 1713 fik han Oberstlieutenants Charakter og forflyttedes samtidig til Mossiske Compagni, saa at han altsaa nu kunde tage stadig Bolig paa en af sine Eiendomme i Smaalenene.

Under det Svenske Indfald i Norge om Vaaren og Sommeren 1716 deltog han med sit Regiment (under Oberst Arent Kragh) med Dygtighed og Held i Landets Forsvar mod Fienden, men naar det har heddet, at han anførte de fra Frederiksstad udsendte Norske Tropper, der overrumplede og fangede et større Svensk Troppcorps paa Moss 15 (26) Marts 1716²⁾, da maa dette formentlig bero

¹⁾ Kuglen, der var bleven fladtrykt mod Benet, samt Bensplinterne forvaredes i 1770-Arene af hans Søn Kammerherre V. W. H. Huitfeldt og fandtes endnu henimod 1820 tilligemed en haandskreven Beretning hos dennes Søn Major Arild C. Huitfeldt paa Eskeviggen, men disse Reliquier bleve ved denne Tid forkomne af hans Børn. — En anden Dansk Fændrik (af Garden) Christian Suhm, der skal have været Capitain ved samme Regiment, faldt ved denne Leilighed, se O. H. Møller, Nachricht von dem Geschlecht von Zaum oder Suhm, p. 108. — I 1692 var et Næstsøskendebarn af Brødrene Huitfeldt, Johan Werner Akeleye, i en Alder af 18 Aar død i Fransk Tjeneste, hvor han stod som Volontair under den unge Gyldenløve.

²⁾ Se Samlinger t. det N. Folks Sprog og Hist. III. S. 182 f. og A. Faye,

paa en Misforstaaelse, idet Overcommandoen førtes af Capitain Hans Wilhelm v. Römer af Smaalenske Inf. Reg. med Understøttelse af Lieut. Henrik Been af samme Regiment og Capitain Hans Otto Steen af Bergenhuisiske Inf. Reg.¹⁾ Formodentlig maa H. J. Huitfeldt have udkastet Planen til Expeditionen, da Æren derfor virkelig i nogen Grad synes at være bleven ham tilskreven. Han fik imidlertid senere Anledning til personlig at deltage i et endnu vigtigere Foretagende omtrent paa samme Sted, idet Moss kort efter den foregaaende Træfning atter var bleven besat af Oberst Melker Falkenberg med en Bataillon af Vestmanlands Regimente, der af Kong Carl blev detacheret fra Christiania, hvor han dengang laa med den største Del af den Svenske Styrke. Efter at det nu i et Krigsraad paa Gjellebek i Lier, den Norske Armees Hovedkvarter, var bleven besluttet at angribe Falkenberg paa Moss, blev Ledelsen af Foretagendet overdraget Generalmajor Sponneck og Viceadmiral Gabel, hvilken sidste efter yderligere Aftale med Generalmajor F. C. Cicignon førte 500 Mand af Frederiksstads Garnison under Befaling af Oberstlieutenant H. J. Huitfeldt til Kambo, $\frac{1}{3}$ Mil nordenfor Moss, og landsatte dem der tidlig om Morgenen 12 (23^o) April, hvorpaa han med Flaaden seilede til Moss og lagde sig ud for Byen. Samtidig var Oberst Vincents Budde med 1000 Mand marcheret fra Frederiksstad til Moss. Efter at Huitfeldt var kommen halvveis mellem Kambo og Moss, lod han gjøre en Forhugning og efterlod ved samme 125 Mand for at hindre Falkenberg fra at faa Undsætning nordenfra, en Foranstaltning, der ogsaa siden viste sig saare nyttig, og uden hvilken maaske det hele Foretagende vilde være mislykket. Med Resten af sine Folk drog Huitfeldt til Moss, som han indesluttede fra Nord, Budde fra Syd og Gabel fra Søsiden, hvorpaa Falkenberg ved en Trommeslager opfordredes til Overgivelse; da han imidlertid svarede, at han vilde slaes til sidste Mand, begyndte Striden omtrent Kl. 6 om Mor-

Carl XII og hans Angreb paa Norge 1716 og 1718 i Dansk hist. Tidsskr. 3 R. VI B. S. 432. Det er imidlertid ikke let at begribe, hvorledes den paa førstnævnte Sted meddelte samtidige Relation om Træfningen og dens Detailler kan nævne Huitfeldt som Anføreren, naar han ikke engang skal have været tilstede. Den kunde maaske tænkes optegnet efter løse Rygter, førend den nærmere Sammenhæng endnu var fuldt bekjendt.

¹⁾ Se J. A. Lagermark, Karl XII's Krig i Norge 1716 S. 34—35, hvorefter Capitain Steen skal have anført Dragonerne, skjönt han var Infantericapitain.

²⁾ Forskjellen mellem Datoangivelserne beror paa Beregningen efter gammel eller ny Stil, om den end ikke altid er ganske nøiagtig.

genen. Budde, som ogsaa understøttedes af 100 Mand fra Flaaden, angreb nu Svenskerne, medens Gabel uophørlig beskød dem med 64 Kanoner. Svenskerne, som ikke havde tilstrækkelig Plads til at bevæge sig paa, forsvarede sig med overordentlig Tapperhed, dels i Husene og dels bag Palissader og Spanske Ryttere, men bukkede omsider under for Overmagten. 522 Mand maatte give sig til Fange, hvoriblandt vare Oberste Falkenberg, der døde af sine Saar den følgende Dag, Oberstlieutenant Erik Rydingsvård, 6 Capitainer og 2 Lieutenanter. De dødes Antal ansloges til 100 Mand. Desuden faldt 2 Faner, 2 Standarter og en Mængde Forraad i Nordmændenes Hænder. Seiren havde kostet disse 30 døde og 89 saarede. — Medens endnu Striden rasede paa Moss, kom Generalmajor Delvig, der allerede 10 April havde begivet sig paa Veien fra Christiania til Moss, med 500 Ryttere til den af Huitfeldt opkastede Forhugning mellem Kambo og Moss. Saasnart Fienden viste sig, blev Huitfeldt underrettet herom, hvorpaa han med 125 Mand ilede den ved Forhugningen efterladte Afdeling til Hjælp. Delvig, som kunde høre Kanonaden fra Moss, søgte at trænge igjennem for at komme Falkenberg til Undsætning, uden at dette lykkedes ham, skjønt han angreb to Gange. Han trak sig da tilbage over Glommen til Sverige med Halvdelen af sine Folk og sendte den anden Halvdel tilbage til Christiania til Kongen¹⁾. — Oberstlieutenant Huitfeldts Forhold ved denne Leilighed nød megen Anerkjendelse, og han blev ogsaa 23 Mai s. A. virkelig Oberstlieutenant ved Smaalenske Regiment (med Bibehold af sit forrige Compagnie) efter den nylig ved Døden afgangne Oberstlieutenant v. Genschaw (Gentzkow), uagtet Major J. C. Schilling ved samme Regiment ved en Memorial til Kongen søgte at blive ham foretrukket og tildels anbefalede af Generallieutenant B. H. v. Lützow, der dog tillige gjorde opmærksom paa Huitfeldts Anciennitet som karakteriseret Oberstlieutenant²⁾, hvilken Titel Schilling nu erholdt. Huitfeldt modtog derhos af Kong Frederik IV en stor Guldmedaille af 44 Specieducaters Vægt til at bære paa Brystet i en blaa Taftes Sløife. Den viste paa den ene Side Kongens Brystbillede med Omskriften: Fridericus III. D. G. Rex. Dan. Nor. V. G. — P. Berg. F. Paa den anden Side saaes Athene, i venstre Haand et Spyd, hvortil Skjoldet med Medusahovedet støttede sig; i den ud-

¹⁾ J. A. Lagermark, Karl XII's Krig i Norge 1716, S. 48 f.

²⁾ Norske Samlinger (in 8^{vo}) I S. 412.

strakte høire Haand en Laurbærkrands, det hele med Overskriften: *Virtuti Et Fidei*¹⁾. I Kanten stod Aarstallet 1716. — 26 Mai 1717 omtales Oberstlieutenant Huitfeldt som reist til Christiania; naar han kommer tilbage til sit Regiment, skal der paalægges ham paa Oberste Kraghs Vegne at istandbringe den nye Indretning af de Vestfjordske Compagnier. Fra 16 August til 1 Septbr. 1717 sad han i sin Egenskab af Oberstlieutn. i den i Frederiksstad afholdte General-Krigsret over Brigadier U. C. Kruse, Oberstlieutenant H. G. v. Brüggemann m. fl. i Anledning af Træfningen i Høland 9 Marts 1716. Krigsretten idømte begge de nævnte Officierer nogen Straf, der dog senere ved kgl. Resolution blev dem eftergivet²⁾. — 13 April 1718 ansøgte han fra Elingaard den commanderende General, Baron Erhard Wedel, om at to dygtige Karle maatte sættes istedenfor to af hans Bønder, der ved Vaadeild vare blevne ruinerede. Ved denne Tid var Huitfeldt beskæftiget med at udføre den ham af Obersten paalagte Indretning af det østre Smaalenske Regiment, formentlig i Anledning af Regimentets Deling, samt med Tilendebringelsen af Skiftet efter Major C. F. v. Lowzow. Da Oberste Kragh allerede i April 1718 var saa svag, at hans Død snart maatte ventes, blev det Huitfeldt paalagt midlertidigt at overtage Frederiksstads Commandantskab, naar Oberstlieutenant Selmer rykkede ud, samt at indkalde andre Tropper til Forsvar mod muligt Angreb, og i en Skrivelse til General Wedel af 30 Mai s. A. lover han at gjøre sit Bedste, om det til Extremité kommer, og at lade udi Gjærningen se den redelige Intention og Nidkjærhed, han bærer for Kongens og Landets Tjeneste. Allerede i April havde han i Brev til General Wedel udtalt, at han i Tilfælde af Vacance haabede at erholde Regimentet, da han ved Obersterne J. F. Frølichs

¹⁾ Jfr. Andr. Bussæus, K. Friderich den Fierdes Dag-Register S. 371 f. samt Beskriv. ov. Danske Mynter og Medailler i den kgl. Saml., Beskr. No. 336. a og Tab. XXVI No. 2; den angives der til 50 Ducaters Vegt. — Medaillen bevarede først hos H. J. Huitfeldts ældste Søn, Generalmajor V. W. H. Huitfeldt, og gik fra denne over til hans ældste Søn, Major H. J. Huitfeldt, der imidlertid i 1820-Aarene (uden nogen Nødvendighed) solgte den til en Myntsamlers, Consul C. Hvidt i Sandefjord, efter hvis Død eller Fallit den atter blev solgt, uden at dens senere Skjebne har været at udfinde. En Tegning af den, tagen af Major G. C. Sibbern til Vernekloster i Aaret 1786, er fra Major A. C. Huitfeldts Enke paa Eskevigens kommen i nærværende Forfatters Eie.

²⁾ Se B. Moe, Aktstykker til K. Frederik IV.s Krigshistorie S. 374 og 399; sammes Tidsskrift f. norsk Personalhist. 1 R. S. 196.

og Andr. Aug. Prætorius's Avancement (til 2. Smaalenske og 2. Agershusiske Regiment) var bleven tilsidesat, uden at han ved noget at reprochere sig; det skulde inderlig chagrinere ham i disse Tider at maatte begjære Afsked, da hans eneste Lyst og Attraa er med Liv og Blod til sidste Moment at opofre sig for sin Konge og sit Fædreneland. 1 Juni beder han om Generalens Recommendation for sin Memorial til Kongen angaaende Regimentet, som han venter at erholde, naar det bliver vacant, fremfor nogen fremmed. 8 Juni takker han for Fremsendelsen af Memorialen til Kongen og indberetter om Afløsningen inden Frederiksstads Garnison, der endnu ikke er fuldt udført. 16 Juli 1718 døde Oberste Kragh, og 19 August anmoder Huitfeldt Generallieutenant B. H. v. Lützwow om at forestille ham som Oberst ved Smaalenske Regiment, hvad han imidlertid ikke blev denne Gang, idet Oberst (fra 1715) Herman Nicolai Scharffenberg blev ham foretrukken (udnævnt 5 August 1718). — 22 Septbr. 1718 anmoder han Generallieutn. Lützwow om 6 Trommer til de 3 nye Compagnier af Regimentet i Anledning af sammes Udrykning til Kongens Tjeneste. 29 Septbr. begjærer han fra Cantonerkvarteret paa Id, at den Rest af Regimentet, som ligger i Frederiksstad, maatte støde til ham, da Tjenesten for de Folk, han har, falder svær, tilligemed de 4 Underofficierer af Capitain Lunds Compagni, som tidligere vare commanderede did. (Oberste Scharffenbergs Kvarter var Hof paa Id). Da Oberste Balthasar Meitzner ved 1. Thronhjemske Inf. Reg. var afgaaet ved Døden 22 Novbr. 1718, indberettede Generallieut. Lützwow 10 Decbr. s. A., at Oberstlieutenanterne Coucheron og Huitfeldt vare de ældste, der kunde foreslaaes i hans Stéd, men den første ansaaes mindre skikket til at commandere et Regiment, og den anden ønskede ikke et, der var saa langt borte fra hans Gods¹⁾. Formodentlig som et Slags Erstatning for lidte Skuffelser fik Huitfeldt 8 Aug. 1719 Obersts Charakter og havde maaske allerede da Onsøske Compagni, hvilket han i alle Fald havde havt flere Aar, før han 17 Marts 1727 blev virkelig Oberst ved 1ste eller østre Smaalenske Inf. Regiment²⁾, og hvilket han derpaa beholdt som sit Livcompagni lige til sin Død. 30 August 1725 ansøgte han fra Christiania om Permission paa et Par Maaneders Tid og Reisepas for at reise til

¹⁾ Den sidste Notits hidrører fra Generall. Lützwows Correspondance-Protocol, der i alle Fald i 1860-Aarene fandtes paa Thom; det øvrige fra Smaalenske Regiments Documenter i Rigsarchivet i Chra.

²⁾ Regimentet blev nemlig delt i Aaret 1718.

sit Gods i Halland, hvor han havde Forretninger, og da han behøver Capitain Peter de Seue af Regimentet med sig i samme Forretning, ansøgte han ogsaa om Permission for ham. — Da Oberst Scharffenberg i Begyndelsen af Aaret 1727 var afgaaet ved Døden, forestod han Forseglingen i dennes Dødsbo og giver 16 Febr. Indberetning fra Elingaard herom. Kort derpaa reiste han til Kjøbenhavn i Anledning af Regimentschefsposten, som han »efter alles Ønske og Formodende« nu antages at faa¹⁾. Dette skede da ogsaa, og fra Kjøbenhavn gjør han 22 Marts Forslag til Besættelsen af de ved hans Befordring ledigblivende Poster ved Regimentet. I August samme Aar var han bortreist til Baahus Len men er 27 s. M. igjen i Frederiksstad, hvor han efter Befaling skulde fungere som Interimscommandant (efter Generalmajor U. C. Kruse). 26 Novbr. s. A. melder han, at han igjen har afgivet Commandantskabet. I Slutningen af Januar 1728 var han i Christiania og skulde i Marts s. A. have været i Kjøbenhavn i den anordnede Commission over Afregningerne, men i hans Sted blev Capitain Peter de Seue constitueret at reise. I Begyndelsen af 1729 skulde han sidde i Krigsretten paa Godager i Stange over Capitain H. Lillienkiold i Anledning af dennes Drab paa Lieutenant Mohrsen; Retten blev imidlertid udsat og holdtes først 9 Mai s. A. paa Sten paa Ringsager. 28 Mai indberetter han dens Tilendebrielse. — I Juli 1732 optræder han som Lagværg for den nylig afdøde Oberst C. U. Hausmanns Enke, S. U. v. Reichow, paa Trosvig ved Frederiksstad. 30 April 1732 (o: 1733?) omtaler han til den commanderende General m. fl., at der til den paabudne Bataillonsforsamling ved Frederikshald vil manqvære Terrain til Excercitien og Revuen ved Deres Kgl. Majestæters høie Nærværelse, da Borgerskabet nu har indhegnet saa meget af Pladsen paa Busterød; han anmoder derfor om, at den igjen maa bevirkes udlagt til Brug ved denne Anledning. 20 Juni 1733 fik han Brigadiers Charakter, hvilket stod i Forbindelse med Kong Christian VI's og hans Dronnings Reise i Norge i dette Aar. Den derover holdte Journal beretter nemlig under Tirsdag 16 Juni, at ved Kl. 11 om Formiddagen blev der paa en Plads strax udenfor Moss, i hvis Nærhed de kongelige Skibe befandt sig, holdt Mønstring over Livesqvadronen af Oberste Paul Beenfeldts andet Søndenfjeldske Dragonregiment samt Liv-

1) Brev af 19 Febr. 1727 fra Major H. zur Helle bl. Regimentets Papirer i Norske Rigsarchiv.

bataillonon af Oberste H. J. Huitfeldts første Smaalenske Inf. Regiment, ved hvilken Leilighed begge Chefer bleve benaadede med Brigadiers Charakter. Da Kongen om Fredagen den 19 Juni kom til Frederikshald, hvor Second-Bataillonerne af Brigadier Huitfeldts Regiment stod under Gevær, fandt H. M. allernaadigst Behag udi at tage samme først i Øiesiun¹⁾. 24 Decbr. 1734 blev han udnævnt til Generalmajor af Infanteriet. — 11 Septbr. 1736 gjør han for den commanderende General Forslag til at træffe Dispositioner til et Opbud mod det i hans District udsprede Tyve- og Røver-complot, der har gjort det nødvendigt at bevogte Telthusene om Natten med en Underofficier og 4 Mand, medens Folk af Frygt stadig maa vogte sine Huse og sit Gods. — Første Juledag 1736 forefaldt der nogle Uroligheder i Onse Kirke, idet en Del Dragoner ved Opgangen til Ofringen søgte at trænge sig forbi Underofficierne af det Smaalenske Regiment. Sagen var saa meget mere graverende, som Generalmajor Huitfeldt selv var tilstede; Forhør blev optaget og Krigsret nedsat, der idømte Dragonerne Straf, men 27 Novbr. 1737 erklærede Huitfeldt sig villig til at lade Sagen falde og eftergive dem Straffen, naar alt ved Ofringen forblev som hidtil. — I Mai 1740 blev det ham paalagt i Generalmajor Frølichs Sted at indtræde som Skiftekommissair i Generalmajor Grev F. A. Wedels Dødsbo. — Om Sommeren s. A. var han paa Generalmønstring ved Stavanger og Inspection af de Christianssandske Befæstninger, hvorom han efter Hjemkomsten gav Indberetning, dat. Elingaard 20 Juli. Da kongeligt Fartøi ikke var at erholde, seilede han i sin egen Jagt fra Frederiksstad til Stavanger; for sig og Suite behøvede han tillands 14 Friskyldsheste og tilvands 14 Rorskarle samt en Baad med 4 Mand til Forbudet. — Om Sommeren fandt en større Udrykning af Regimentet Sted i Anledning af det Svenske Thronfølgevalg. 2 Novbr. 1746 blev han Generallieutenant af Inf., hvilket gav ham Prædicat af Excellence. Ved Kong Frederik V.s

¹⁾ Se Journal og Beskr. over H. Kgl. M. Kong Christian VI og Dronning Sophia Magdalena deres foretagende Reise til Kongeriget Norge Aar 1733 af Jonas Kjerulf. Kbhvn. 1745. Fol. S. 21—23. Hvis Journalens Mening er, at Regimentscheferne allerede samme Dag (16 Juni) bleve Brigadierer, maa dette referere sig til et af Kongen givet Løfte derom; deres Udnævnelse skede 20 Juni. Naar det sammesteds hedder, at en Esqvadron af forbeholdte Brigadier Huitfeldts Dragonregiment blev »gjennemseet« af Kongen den 17 Juni om Eftermiddagen underveis paa Touren til Frederiksstad ved Carlshus i Raale, da maa dette bero paa en Skriv- eller Trykfeil for Beenfeldt. — Jfr. ogsaa Dan. Saml. 2 R. II S. 339.

Salvingsfest 4 Septbr. 1747 blev han Ridder af Danebrog og valgte til sit Symbolum: »Min Lyst og Attraa er at tjene Gud og Kongen«. Uagtet sin høie Alder og nogen Svagelighed i de sidste Aar beholdt han sit Regiment til sin Død; den første Gang der tales om nogen alvorligere Sygdom er i 1746, da han 7 Juni blev syg paa Moss, saa at han ikke kunde møde til Generalmønstringen ved Frederikshald 11 Juni for General Arnold. Atter i 1748 var han upasselig, idet han fra Kjølborg 1 Februar beder Generalen om Undskyldning, fordi han ikke til 20 s. M. kan være i Christiania, da han ikke er restitueret efter sin sidste Sygdom, der saaledes har medtaget hans Kræfter, fornemmelig Knærene, at han har vanskeligt for at sætte sig og reise sig. Endnu 14 Mai var han ikke saa rask, at han kunde reise paa Sessionerne. Det følgende Aar var han imidlertid igjen restitueret, og ved Modtagelsen af Feltmarskalk Arnolds Brev 2 Juni 1749 om, at hans Regiment 18 s. M. skal samles og mønstre for Kong Frederik V ved Frederiksstad, lover han at foranstalte dette uden Forsømmelse. — Ved Elingaards Brand 30 Octbr. 1746 var Regimentsarchivet til- ligemed Gaardens Inventarium opbrændt. I over 2¹/₂ Aar boede nu Familien paa Kjølborg og flyttede i Juni 1749 igjen ind paa Elingaard, hvor Datterens Bryllup med Fætteren Major H. de Tonsberg feiredes i Juli 1750, og hvor Generallieutenant Huitfeldt selv døde 16 Mai 1751 Kl. 6 om Morgenen; allerede 29 Mai tilskriver Feltmarskalk Arnold Oberstlieutenant Nägler, som midlertidig commanderede Regimentet, at han har beordret de 6 Capitainer, der behøves til Ligbegjængelsen, at indfinde sig fra Frederiksstads Garnison til bestemt Tid og Sted men paalægger derhos Oberstlieutenanten forud at udse de to ældste af samtlige Capitainer efter deres Anciennetet til Second-Marskalker, »paa det al unødvendig Disput og Confusion ved LigproceSSIONEN kan forekommes«. 9 Juni blev han med stor Høitidelighed bisat i Gravcapellet ved Onse Kirke, hvilket var opført før Midten af det 17de Aarhundrede af hans og hans to Fruers fælles Oldefader, Cantsler Jens Bjelke, som Eier af de to i Sognet beliggende adelige Sæde- gaarde Elingaard og Kjølborg. Indskriften paa hans Kiste var forfattet af Henrik Christian Wemmelow, der døde 1762 som reside- rende Capellan til Frederiksstad, og som i sin Tid var anset som en habil Poet; den er tidligere trykt¹⁾, men findes i en bedre Af-

¹⁾ I B. Moes Tidsskr. f. den norske Personallhistorie I R. S. 191—93.

skrift bevaret i Klokker J. B. Hass's »Ære- og Efterminde« etc. (Mscr. No 338 in fol. i Univ. Bibl. i Christiania ved Aar 1751), hvorefter den lyder saaledes:

Skue Læser her et dobbelt Speil baade paa | Døden og Dyden, | Thi viid: | At
 under disse Fiæle | Hviler Legemet af Den | Hvis Siæl var Dydens Boelig, | Hvis
 Liv var Dydens Mynster, | Hvis Død var Dydens Seyer. | Spørger Du |
 Hvo Denne Dydige Dødelige har været | Da var det
 Den i Livet Høj og Velbaarne nu hos Gud salige Herre

Herr Henrich Lørgen Huidtfeldt,

Herre til Ellinggaard, Kielberg og Sande Gaarder,
 Ridder, Deres Kongl: Majests til Dannemark og Norge
 Høybestalter General Lieutenant af Infanteriet, og
 Oberst over det første Smaaløndske National
 Regiment til Fods.

Hans Forældre vare Høysædle og Velbaarne Herr
 Tønne Huidtfeldt, Commandant over Friede-
 richshalds Fæstning i Norge, Lehns Herre og
 Oberst over det Smaaløndske Regimente, og
 Høysædle og Velbaarne Frue, Fru Sophia Amalia
 Rosenkrantz: Den Salige Herres Fødsels-
 Dag, blev med Glæde celebreret paa Friderich-
 steens Fæstning d: (9) Sept: 1674: Hans Døds Dag
 blev med Sorrow beklaget paa Ellinggaard
 d: 16 Maj 1751: og altsaa har den Salige Herre
 fuldkommet et priseligt Løvnets Løb i Verden
 af 76: Aar 8 Maaneder og 7 Dage: Een
 Velsignet Alder af Gud, en anseelig Alder
 blandt Mennesker, men meest anseelig af den
 Sande Dyd og Guds frygt, med hvilken
 Hand fremdrog den baade for Gud og Mennesker:
 Men som Hand sin Gud i hvis Tieniste Hand
 i Daaben blev indskreven sin Christendoms Pligt
 skyldig, saa var Hand og sin Konge og Fædre-
 Land til hvis Tieniste Hand i sin Ungdom blev
 opofret sin Manddoms-Pligt skyldig.

Begge Pligter opfyldte Hand deals som en
 sand Christen, deals som en brav Soldat:
 Hand har tient under Høylovlige Konger af
 Dannemark saa længe som andre, dog kuns
 faae plejer at leve. Vil Du vide Tiden, da
 var det 63: Aar, af hvilke Hand employerte
 6: i Fransk Tieniste staaende ved Regimentet
 Royal Danois, udi all denne Tid har Hand
 ved mange forefaldende Occasioner viist kien-
 delige Prøver paa sin Tapperhed, jeg siger kien-
 delige, ja meer end kiendelig, Da Slaget
 med de Svendske stod paa Moss; men
 synes dette for ringe, da følg Hans Mand-
 doms Fodspor uden for Fædre-Landets

Grændser og Du skal finde dem endog ved
 Barcellona inden Spaniens Landemerker,
 hvor Hand og fik blodige Sync-mærker, dem
 Hand dog med Tiden forglemte, men Hans
 Guds frygt, Dyd og Tapperhed som Hand i
 alt sit Liv udviiste, skal hverken
 forglemmes med Tiden eller i Tiden,
 men ihukkommes til den sildigste | Efter Tid. See! saa taler Dyden | efter Døden,
 og gjør den Dødes | Navn udødelig blandt de Dødelige. | Gak Læser | bort og
 lær af dette Exempel | at leve saa at Dit Navn kand | blomstre i Ære paa Jorden |
 og Din Siæl frydes med | Salighed i Himmelen.

Men førend Du gaaer bort, læs dette Ære Minde!
 Som lar sig velfortjent paa Huitfeldts Kiste finde:
 Herunder hviler Den i Troe befundne Mand
 Mod Kongen og sin Gud og mod sit Fædreland.
 Hand dyrkede sin Gud, og elskede sin Næste,
 Derfor er Lodden Ham tilfalden paa det beste,
 Hands Dyd i Minde staar, Hans Løgem hviler her,
 Hans Siæl tog Gud til sig i øvig Glæde der.

H. C. Wemmeløv.

Den samme Forfatter har ogsaa skrevet et Digt i Anledning
 af Generallieut. H.s Død, hvilket uden Tvivl er oplæst paa Elin-
 gaard ved hans Begravelse; det er bevaret af Hass l. c. og er saa-
 lydende:

De levendes Trøst af

De Døendes Endeligt

Betragted, i Anledning af

Salig: herr Henrich Jørgen Huidtfeldts Død

ved H: C: Wemmeløv;

Resid: Cap: i Friederichstad.

Saa har Du Afskeed da o! brave Huitfeldt taget,
 Saa har Du os forlat Du Tapper Kongens Mand!
 Saa est Du fra dit Huusz og Dine alt hendraget
 Af Tidens Boelig og De Dødeliges Land:
 O ja! Vi savne Dig, Vi savne Dig med alle;
 Dog udaf Alle meest Dit Savn til Hierte gaar
 Din Hierte Ven, som Sig een Enke nu maa kalde,
 Og Dine hierte Børn, som om Din Kiste staar.
 Men maa tillades mig et Ord heri at mælde,
 Da er det vidst: Hans Savn kand vel til Hierte gaae,
 Dog er ej nogen Ting saa kier, at Tidens Ælde
 Jo gjør, at vi den dog omsider savne maa.
 Hvad Mennisket angaar: da er ham engang Dommen
 Afsagt med disse Ord: Til Jord Du blive skal;
 Saa intet Menniske i Verden ind er kommen,

Som jo er tegnet ind blandt Dødeliges Tall.
 Vor Død vort Kaldsbrev er, Guds Time, naar hand kalder,
 Guds Vogn og Sendebud, Guds Øxe ved vor Rod,
 Guds Villie og hans Raad, Guds *Punctum* ved vor Alder;
 Forgiæves er det da at staae vor Død imod.
 Vel den der lever saa, at hand, naar Døden banker,
 Med Aands Frimodighed og uforfærdet Sind,
 Med een afsundret Siæl fra alle Verdens Tanker
 J Troen lukke kand den Kiødets Morder ind.
 Det har vor Døde giort, saa har Vor *Hvidtfeldt* levet
 Ey Døden Ham, men Hand Selv Døden ventede,
 Saa det snart synes som Ham Døden havde skrevet
 Den Tiid og Time til, som hand Ham skulle see.
 Kort sagt: Hans Liv var ret een sammenlænket Kiæde.
 Af alle Dyder, som een *Christen* pryde kand:
 Derfor kand og Hans Død Hans Efterlatte glæde,
 Thi hand bar *Caracteer* af een Oprigtig Mand.
 Oprigtig var Hand mod sin Gud og mod sin Næste,
 Oprigtig var Hand og, og mod sin *Konge* Troe,
 Hand vilde Kongens Gavn, Hand vilde Rigets Beste,
 Hvad kand i Dyden Selv end meere Dydigt boe?
 Men er da *Hvidtfeldts* Dyd vel bleven ubelønnet?
 Ney hisset er Den nu, men fordem var Den her
 Udaf *Monarcherne* i Naade høyt paaskiønnet,
 Hvorom blant andet den *Medaille* Vidne bær,
 Som *Kongen Friderich den 4de* Hannem skienkte
 Til *Løn* for *Troeskab* og een *Nidkier Tapperhed*,
 Da Hand i *Mosse*-Slag med fleere *Svensken* trængte,
 At *Sejeren* blev Vor, hvorom Eenhver nok veed.
 Hand *Ærens Riidder Baand* og Dydfortiente Smykke
 Paa Brysted værdig bar, ja paa det tappre Bryst,
 Som hand til Kongens Gavn og Landets Tarv og Lykke
 At ofre altid var bereed med største Lyst.
 Saa steeg Hand Trin fra Trin til Ære udj Tiden,
 Indtil Hand næsten var paa Ærens høyste top;
 Men i Sin Død Hand er til større Ære siden
 Opsteaget, da hans Siæl til Himmelen steeg op:

* * *

Men Hun Bedrøvede Høy og Velbaarne *Frue!*
 Hvis Huusz *Beth-Eden* var *Beth Amoth* bleven er,
 Hun som maa nu Sin Mand og brave Herre skue
 J Døden bløget hen, Ach! havde Hun Ham kier:
 Da glæde hun sig ved, at Hand saavel har levet,
 At Hand saa Salig og er vandret herfra hen,
 Thi hvad som Ham til Roes, til Trøst er hende skrevet
 Udaf min matte skiøndt velmeente ringe Pen.

Ogsaa Sognepresten til Onsø, Provst Peder Debes, skrev et Digt til at indlevere paa Begravelsesdagen, »allerhelst ingen Tale over høibemeldte sal. Herre er forlanget«, hvilket Digt han 28 Mai

indsendte til Christiania til Biskop N. Dorphs Censur i Henhold til Rescript af 3 Marts 1747, der forbyder at indlevere udi Samlinger enten til Bryllupper eller Ligs Begravelser nogen Slags skriftlig forfattet Vers, eller at antage noget til Trykken i Christianiæ Bogtrykkeri uden Biskoppens Paategning. Noget trykt Exemplar af hans eller Wemmeløws Digt kjendes ikke mere, men ogsaa Debes's findes afskrevet af Hass l. c. og er af følgende Indhold:

Høystfortient Ære Minde

Hvad seer jeg Ellinggaard i Sort og Sørgø Klæder?
 Hvi vrimler det saa fuldt med Folk, som gaar og græder,
 Jeg seer een Skare af et Sørgø Følge gaar
 Med siide Kapper, Floer, hvori mon det bestaar?
 Jeg saae forleden Aar vor Ellinggaard i Glæde,
 Jeg saae et Brude Par for Brude-Skamlen træde,
 Hvis Glandtz bestraaede den heele, heele gaard,
 J hver een Krog og Kandt; hvor er det fat i Aar?
 Har da den Gode Gud den Glæde saa omskifted,
 Bedrøvet Ellinggaard! Din *Herre* du har misted,
 Ja, Ja, du Aarsag har at sørgø nu især
 Vor gamle *General* mand ud paa Døren (o: Baaren?) bær.
 Vor *Gamle General* den Brave Salig *Herre*,
 Hvis lige Verden har omstunder nu disværre
 Kun faae i Guds frygt og uskrymte Nidkierhed,
 For alt det Gud har kiert og Kongen æres ved.
 Gialdt det om Roes af Byrd den *Herre* kunde bramme
 Af den ældgamle Slægt *Huidfeldters* ædle Stamme;
 Men denne var hans Roes at være fød af Gud,
 Dernest til Landets tarv opoffret Kongens Bud.
 Saasnart hans levetid til store Ting var moeden,
 Den Saft sig yttrede som laae fordekt i Roeden,
 Kun *Troeskab*, *Tapperhed* var ald hans Giernings drift,
 Udj hans Billede een *Heldtes* Overskrift:
 Lød *Frankrig* give os Hands *Heldte* Moed beskreven,
 Hvor hand sin Ungdoms tid af Strid i Strid har dreven,
 Om Hand ej Trøye holdt Jldsprudende *Vulcan*?
 Da *Barcelona* blev *Frantzosen* underdan:
 Blandt andre *Heldte Tegn* Hand fik i sine Lemmer,
 Som *Martis* ægte Søn, at nævne jeg ej glemmer
 Den Kugle i hans Laar der Selv er qvæst og krum
 Af *Torden*, hvormed den mod denne *Herre* kom.
 Og mon det var kun der, blant Fremmede Hand priiste
 Sin Fædre-Slægts *Bravour*? Ney! hiemme hand og viiste
 Behierted Mandighed i hvert et Trin og Tog,
 Til Prøve, at hand ej et Knep i Lommen slog.
 Des Aarsag fandt hand og for *Fiire Konger Naade*,
 Hvis Øyne ventes paa hans ærlig Omgangs Maade,
 Blandt Folkets Førster blev hand sat til *Ziir* og *Prael*,

Saa kier for *Kongen* var vor *Gamle General*.
 Ja kier for hver Mand i det heele *Regimente*,
 Hand firr og tive Aar som elsked *Cheff* betiente,
 Jeg troer hver *Officier* Ham Tak bær i hans Grav
 J følge hans Forslag Ham *Charge* Kongen gav.
 Vel pleyer Folk iblandt ved Verdslig *Ærevælde*;
 At vige lit fra Gud og deres Gudsfrygt helde;
 Men aldrig sligt mand hos den Salig Herre fandt,
 Ey Verden roese skal Hans Hierte hun sig vandt:
 Jo høyere *Gud* lod ham op til *Ære* træde,
 Jo dybere hand laae nedbøyet for Guds Sæde;
 Jo meere Glandtz der stod af hans bestierned Bryst,
 Jo nærmere hand holt Gud til sit hierte trøst (o: kryst?)
 J Sandhed tiende hand Guds Raad der ham ledsaged,
 J ald hans Vandringstid; Guds forsiun havde draged
 Ham, giennem Jld og Vand, og mangen farlighed
 J Ungdom, Alderdom, men derhos og til *Fred*.
 Til *Fred* i Husets Floer og Høye Velstands Glæde,
 J et *Triangul* et Tree dobbelt Herre-Sæde,
 Gud hav ham til Beviis, hand inted mangle lar
 Dem hannem elske og hans Frygt for Øyen har.
 Til *Freed* i *Ægte* Stand den af Gud hellig Orden,
 Høyst-Signed *Ægte-Fæl* og *Frue* der paa Jorden
 Var all hans Øyenlyst, hans hierte-trøst og fryd,
 Med ugemeen Forstand, og, uden lige j Dyd:
 Til *Freed* i *Ægte* Stands velsigned Frugt og Poeder
 Hvis *Ære*-trin til Brød og høye *Charger*, boder
 Dog lidt paa denne Sorg, heldst mand i Dennem seer
 Den Salig herres Navn og Eyefromhed leer:
 Saa høyt Velsignet gik til een Velsignet Alder
 J *Fred* og Velstand og alt hvad mand Lykke kalder
 Den *Purpur-Æret* og *Snee-Hvide* Hvidtfeldt frem
 Til Livets Aar blev endt med *Syvgang Ti* og *Fem*:
 Ach! endt! jeg sige skal, des sørger uden Ende
 Det Høye Huusz og Slægt og De hans Adfærd kiende,
 Det heele *Regiment*, hver *Officer*, Gemeen,
 Hver Bonde paa hans Gods, hans tiener hver og een:
 Ja Præst og Kirke med, de sørger, de har misted,
 Den Soel, det Lysz, det Speyl for alle, der forlystet
 Saa hæderlig sin Siæl i herrens søde Ord
 Og i det *Manna*, som hand nøed ved *Iesu* Bord.
 Den Kirke Stoel hvorpaa hand *Gud* sin Andagt yded,
 Der hiemme før var tændt og her med Graad udgydet,
 Skal vidne om, hvordan hand Gud i Øret laae
 Med Suk og Bøn paa Knæe, det Gud i Løndom saa:
 Men lønnd aabenbar, da Hand sin *Helgen* hentet
 |: Der *Simeons Dimiss* i Naade troeligst ventet :|
 Ved een mildsalig Død og uanfægted Siæl
 O tænck! hvor lever dog vor *General* nu vel?
Høyædle! kiekke Siæl! Udvald Generalinde!

Hun give Sig tilfreds, thi Himlen skal forbinde
 Det Himlen saaret har, *Gud* tog kun det hand gav:
 Tilsidst en *Myrthe* Green jeg setter ved hans Grav.
Gravskrift:

- Kand *Heldt* og *Helgen* vel staae parret hos hinanden
- Da viid min *Læser!* at det Støv her er for Haanden
 - »Er Salig *Hvidtfeldts* Støv, som *Helt* i Marken var,
 - »Og dog et *Helgen* Navn med Skiel i Kirken bar:
- Gak, stridbar *Martis* Søn! lær Sværdet saa at fore,
- Din *Heldt* og *Helgen*-færd maa rygtes for Guds Øre,
 - »Din Siæl i Døden vidst til Seyr i Himlen gaaer,
 - »Hvor *Heldte* Laurbær Krantz og *Helgen* Palmer faaer:

Hans Fromhed og Gudfrygtighed omtales oftere; foruden i de ovenfor citerede Digte af de to Prester, der stode ham nærmest og kjendte ham bedst, gives det samme Vidnesbyrd ham ogsaa af hans egen Hustru i den Bibel¹⁾, som fandtes paa Ellingaard, og hvori hun har nedskrevet følgende:

Denne Bibel har ieg i dag foræret min hierte Søn Valentin Wilhelm Hartwig Huitfeld som har været hans gudfrygtige nu Sl. faders Bibel hand i Mange aar med lyst sig til stor trøst har læst udj og derfor schall du til amindelse efter ham vell Conservere den, Og har hand faaet den effter hans Sl. forældre, gud give dig sin aand og naade at du med saa stor andacht og til din oplysning og Siæls glæde maa læse der udj som din Sl. fader har gjort det ynsker af hierted din trofaste Moder

B. C. Kaas Sl. Huitfeldts

Ellingaard d: 16 May 1752 Som er idag et aar en Søndag Morgen Klochen 6 Ved En Sagd og Salig død vor herre her paa Ellingaard effter hans jnderlig længsel og suck lod hannem Med den gamle Simeon udj hans 77 aar fare til den ævige fred og Salighed, Som den Naadige Gud for Christi schyld vill give Mig med alle vore kiere(?) børn Saaledes Christelig at leve og Salig at døe at vi alle maatte Samles hosz Gud i den ævig glæde, og Sallighed og sige Herre her Ere vi og de børn som du haf(uer) givet osz, Amen herre Iesu sige self Ja og amen hertil for din hellig fødsel død og opstandelses schyl amen

Regimentets Aflevering til Eftermanden, Generalmajor Knud Gyldenstjerne Sehested til Those, foregik i Frederiksstad mellem 21 Septbr. og 2 Octbr. 1751. Enkens Lagværge var Generalmajor

¹⁾ Den var en Dansk Bibel af Udgaven fra 1589 (den saakaldte Frederik II.s Bibel), der havde tilhørt Oberst Tønne Huitfeldt (og muligens endog dennes Forældre og Bedsteforældre). Henrik Jørgen Huitfeldts Sønnedatter medbragte den ved sit Giftermaal til Vernekloster, hvorfra den ved Laan kom til en Høker paa Moss, der formentlig i sin Tid havde tjent paa Klosteret. I Aaret 1818 afkjøbtes den ham af Ole Gundersen Skoug i Haabel Sogn. Dennes Døtre (eller Sønnedøtre?) eiede den i 1854, da Forfatteren heraf paa Skydsskiftet Skoug tog en Copi af de forskjellige Indskrifter i samme. Eierinderne vare ikke at formaa til at sælge den. Tidligere havde Amtmand C. Sibbern og senere har Godseier Carsten Sibbern forgjæves gjort Bud paa den.

Storm; ligeledes mødte paa hendes Vegne efter Begjæring Oberst-lieutenant Carsten Sibbern til Vernekloster. Boet havde til Regimentskassen at udbetale henved 600 Rdlr. — Som Regimentschet havde han været meget afholdt af sine Officierer, hvem han bestandig tog sig faderlig af, og hvis Forhold og Omstændigheder han nøie kjendte, hvad der noksom fremgaar af hans Indstillinger til de vacante Poster ved Regimentet. For sine Sønners Avancement var han selvfølgelig omhyggelig og anvendte efter Tidens Skik ikke lidet paa at købe dem Pladse i deres Regimenter lige fra Fændrik- til Capitains-Graderne, idet ældre Officierer mod en større Sum og med kgl. Tilladelse veg sin Plads og saaledes for-aarsagede Oprykning¹⁾.

H. J. Huitfeldt var 2 Gange gift; begge hans Hustruer vare hans Næstsøskendebørn, ligesom de ogsaa indbyrdes stode i samme Slægtskabsforhold, idet de samtlige nedstammede fra Kantsler Jens Bjelke til Elingaard, Kjølborg, Sande, Østeraat etc., saaledes som nedenstaaende Stamtavle viser. Første Gang blev han gift i Langaa Sogn i Fyn 1 Juni 1707 med *Sophie v. Pultz*, en Datter af Oberst Henrich Christopher v. Pultz til Kjølborg og Jens Bjelkes Datterdatter Mette Sophie Schade; den kongelige Tilladelse til Ægteskabet, uanseet deres Slægtskab, er dateret Kjøbenhavn 7 Mai s. A. Brylluppet har vistnok staaet paa Herregaarden Rygaard, som ligger i det nævnte Sogn og dengang tilhørte Oberst Hans Frederik v. Pultz († 1714), der vistnok var hendes Farbroder og derhos var gift med hendes Stifmoders Søster, Marie v. Hovenbech. Det følgende Aar (1708) blev hendes nævnte Stifmoder, Bolette v. Hovenbech, gift med hendes Mands Halvbroder, daværende Capitain Christian Charlot Amalia Huitfeldt, som altsaa paa en Maade blev hendes Stiffader. Sophie v. Pultz bragte sin Mand en Del Formue, nemlig omtrent 14 à 15000 Rdlr. i Jordegods²⁾, bestaaende af Kjølborg og $\frac{2}{3}$ af Elingaard, hvilke Gaarde hendes Fader havde eiet. Hun var født paa Kjølborg 29 Januar 1691 og døde paa Elingaard allerede 19 Januar 1711; hun blev bisat i det omtalte Gravkapel ved On sø Kirke, hvor Indskriften paa hendes Ligkiste blev afskrevet af Lieutenant N. Werenskiold, da samt-

¹⁾ Alle ovenstaaende Oplysninger om de rent militaire Forhold hidrøre fra Smaalenske Regiments Breve i Norske Rigsarchiv.

²⁾ Opgave af Broderen Hartvig Huitfeldt fra Kjøbenhavn, Januar 1714 (N. Indlæg i Rigsarch. 2 Marts 1714).

lige derværende Kister i 1820-Aarene bleve nedgravede paa Kirkegaarden. Den indeholdt følgende:

Paa Haabet om Opstandelsen og det evige Liv hviler her den høiædle og velbaarne Frue, nu hos Gud salig Frue *Sophia Pultz*, som var fød paa Kjølbjerggaard den 29 Januari 1691. Hendes Fader var velbaarne Hr. Oberste Hendrik Christopher Pultz, hendes Moder var velbaarne Frue Mette Sophia Schade; kom i Ægteskab med velbaarne Hr. Major *Hendrik Jørgen Huitfeldt* 1707 og døde paa Ellinggaard den 19 Januar 1711; Hun førte et meget christeligt Løvet og fik en meget salig Død, og var yndet af Gud og elsket af de Retsindige paa Jorden og er nu i Glæde hos Gud og de Udvalgte i Himmelen.

Sin Herkomst havde hun af adelige Stamme
 Hvoraf man hende dog ei hørte meget bramme
 Thi Verdens Væsen og forføngelige Pragt
 Som Skarn og intet var hos hende ndi Agt.
 Hun stræbte efter at hun kunde velbehage
 Sin Gud ret inderlig at tjene alle Dage.
 Den ædle Guds frygt var det bedste Smykke som
 Hun vilde bære for sin himmelske Brudgom.
 Fra Verden som sliq Skat ei værdig var at have
 Gud hende til sig tog saa dyrebar en Gave
 Han hented' hjem sin Brud fra denne Grædedal
 Og førte hende ind i Himlens Glædesahl.¹⁾

I sit kortvarige Ægteskab blev hun Moder til en Søn og en Datter, af hvilke den sidste døde spæd før Moderen. — Medens Baron W. F. Wedel-Jarlsberg var Eier af Elinggaard, fandtes ved Gravning i Haven en Sølvgaffel med Familierne Huitfeldts og Pultz's Vaabener; et større Antal har formodentlig været forføngediget til Brylluppet 1707, men kun denne ene, der maaske er bortkommen ved Elingaards Brand 1746, er nu bevaret og blev c. 1860 foræret Forfatteren heraf af Baron Wedels Enke, Anna D., fød Elieson.

H. J. Huitfeldts anden Frue var *Birgitte Christine Kaas*, som han ægtede under et Ophold i Danmark i Aaret 1713, efter at han nylig forud var bleven Oberstlieutenant. 17 Octbr. dette Aar fik han Bevilling til at skifte ved Samfrænder med sin eneste Søn af første Ægteskab, og samme Dag erholdt han Tilladelse til Ægteskab, uanseet Slægtskabet med sin tilkommende Hustru. Brylluppet stod paa Wedelsborg i Fyn 3 Novbr. 1713, muligvis samtidigt med, at Brudens Broder, daværende Major Henrik Bjelke Kaas, blev gift med Anna Wind v. der Kuhla, der var Enke efter Capitain Erik Banner, som faldt 1710 ved Helsingborg, og hvis

¹⁾ Før trykt i B. Moes Tidsskr. f. d. norske Personalhist. 1 R. S. 193 f.

Søster Anne Cathrine Banner dengang, som Enke efter Grev Hannibal Wedel til Wedelsborg, boede paa dette Sted, hvilket vel altsaa maa være Grunden til, baade at Brylluppet holdtes der, og at de nygifte endnu sees at have opholdt sig der ved Juletider 1713 og i Slutningen af Marts 1714. Birgitte Christine Kaas var født 2 Octbr.¹⁾ 1682 paa Elingaard, som Faderen dengang beboede og, i alle Fald tildels, eiede som Arv fra sin Hustrues Slægt. B. C. Kaas's Forældre vare Hans Kaas til Hastrup i Jylland, der døde Aar 1700 som Stiftamtmand i Throndhjem, og Sophie Amalie (Henriksdatter) Bjelke († 1703). Efter Forældrenes Død skal hun nogen Tid have været hos Grevinde Charlotte Helene v. Schindel, Kong Frederik IV.s Elskerinde, formentlig altsaa i Aarene 1709—11, hvis der overhovedet er noget sandt i denne Beretning; til dette Tidspunkt er henlagt følgende Historie, som Cancelliraad C. Deichman har bevaret²⁾: Da Biskop Henrik Bornemann i Sjællands Stift var død 1710, veddede Jomfru B. C. Kaas med Professor Christen Worm om 1000 Rdlr., at denne skulde blive Bornemanns Efterfølger, og da det ogsaa indtraf, fik hun rigtig sine 1000 Rdlr. Hun besad, beretter Deichman, en naturlig Gave til Poesi. Hun var af et kløgtigt Hoved, munter og beleven; hendes fleste Compositioner bestod i artige Sangviser eller Arier og andre kløgtige Indfald. Da Markgrevinden Sophia Christiana af Brandenburg-Culmbach (Bayreuth) i Aaret 1733 var i Norge med sin Datter og Svigersøn, Kong Christian VI, gjorde hun Fru Huitfeldt den Compliment, det hun havde hørt, hun besad en stor Gave til Poesi,

¹⁾ Søsteren Lene Sophie Kaas, gift med Stiftamtmand Wilhelm de Tonsberg, angives i Gravskriften, der er forfattet af Birg. Christ. Kaas, at være født 2 Septbr. 1682, hvoraf man kunde formode, at de vare Tvillinger, men at Fødselsdagen for den ene var urigtigt angiven; ifølge Meddelelse af Cand. jur. E. A. Thomle var imidlertid Lene Sophie Kaas født i Aaret 1680.

²⁾ Dels p. 38 i Noterne til hans Exemplar af Worms Lexicon ov. lærde Mænd B. II og dels i nogle Optegnelser, trykte i Meddelelser fra det N. Rigsarchiv I S. 5. Historien kunde synes sa meget paalideligere, som Deichman sees at have faaet Efterretninger om Grevinde Schindel fra en Dame, der i 6 Aar havde været hos hende, nemlig Capitain H. A. Stockmans Enke M. S. F. Paslew (o: Passelik), skjøndt rigtignok først modtagne i Aaret 1747. Ikke desto mindre synes man her kun at have med et Vandresagn at gjøre, da netop det samme fortælles om Henning Stockfleth og Frøken Christiana, Hannibal Sehesteds Frue. (Se L. Daae, Norske Bygdesagn II S. 55). Sandsynligvis er Fortællingen endnu meget ældre. Flere Vandresagn, der ere henførte til B. C. Kaas, skulle nedenfor omtales.

som hun vilde ønske, hun vilde anvende til gudeligt Brug¹⁾. Dette var Anledningen til den af hende udgivne Samling: »Nogle | Aandelige | Psalmer, | Oversatte udaf det Tydske Sprog | paa Dansk | af den, | Som inderlig begiærer at | have udi sit Hierte | Bestandig Christi | Kierlighed. | Kiøbenhavn, | Trykt udi det Kongel. Waysenhuses Bogtryk-kerie, Aar 1734«. 78 S. 8. Bogen indeholder i det hele 28 Psalmer. Et stivtheftet Exemplar findes i det Deichmanske Bibliothek i Christiania og er paa forreste Perme forsynet med hendes egenhændigt skrevne Navn. Begyndelsesbogstaverne i de 3 Ord »Bestandig Christi Kierlighed« antyde hendes eget Navn, og med disse Ord endte hun almindeligvis sine Digte. Foruden de oversatte Psalmer er der kun lidet bevaret af hendes Forfatter-skab; det indskrænker sig til en original Psalme og et Par Smaavers, som hun har skrevet i et Par af sine Bøger²⁾, samt endelig Gravskriften over Søsteren Lene Sophie Kaas, Stiftamtmand Wilhelm de Tonsbergs Frue, (i P. N. Hesselbergs Efterretn. ang. Strømsøe Bye, S. 162), jfr. m. Gravskriften over Sønnen Major C. C. Huitfeldt (i B. Moes Tidsskr. f. n. Personallhist. 1 R. S. 195), der egentlig kun er et Stykke af den førstnævnte. Hun viser sig i alle disse Arbejder som en for sin Tid let og smagfuldt skrivende og rimende Forfatterinde, og det er derfor vistnok med fuld Ret, at endnu 7 af de af hende oversatte Psalmer findes i den af Provst M. Landstad udgivne Psalmebog, nemlig No 61 (S. 21—23 i »Aandelige Psalmer« med Udeladelse af første Vers), No 72 (ib. S. 37—39 med Udeladelse af 1, 3 og 5te Vers), No 73 (ib. S. 19—21 med Udelad. af 2, 3 og 8 Vers), No 525 (ib. S. 63—65 m. Udelad. af Vers. 4 og 7), No 526 (ib. S. 41—44 med Udel. af 9. Vers og Sammentrækn. af 3. og 4. Vers til et), No 549 (ib. S. 56

¹⁾ Dette maa rimeligvis være passeret i Dagene mellem 17 og 23 Juni, medens Markgreviden paa Grund af nogen Upasselighed opholdt sig paa Moss, i hvilken Tid Majestæterne reiste til Frederikshald og igjen tilbage til Moss (se Kjerulfs ovenfor citerede Journal over Reisen, S. 22 og 28).

²⁾ Den ovenfor omtalte Bibel paa Skoug i Haabøl, Birgitte Thotts Oversættelse af Seneca samt et Exemplar af »Dansk | Oversættelse | af | Fire og Tredive | Udvalde | Tydske Psalmer, | Med et lidet | Anhang | af | Fem Danske Psalmer, | Sammensatte | Og | I Pennen forfattede | af | F. R. | « (o: Frederik Rostgaard). I den sidstnævnte, der tilhørte Fru S. E. A. Gjertz, fød Sibbern, paa Moss men gik tabt ved den store Ildebrand sammesteds i April 1858, havde hun, foruden den af hende selv skrevne Psalme, indført i det mindste 9 af de oversatte, trykte Psalmer (Begyndelsen af Bladene manglede nemlig i 1854, da nærværende Forfatter tog en Afskrift deraf).

— 58 med Udeladelse af 3. og 4. Vers), samt No 613 (ib. S. 7—10 med Udelad. af Vers 4, 7, 8). Disse findes samtlige (med Undtagelse af No 73) ogsaa i de tidligere af Pontoppidan og Guldberg udgivne Psalmebøger. No 613 findes kun hos Pontoppidan. Som Prøve hidsættes den ovenfor omtalte af hende selv forfattede Psalme:

Denne Psalme haver ieg selv giort paa en Ubekjendt *Melodie* menz til nød kand dog synges paa denne: *Jesu* dinne dybe Wunder

- | | |
|--|---|
| 1. <i>Jesu</i> give at ieg Kunde
dig Ret Elsche jnderlig
ud af gansche hiertens Grunde
frychte dyrche tiene dig
lad din bittre død og smerte
stetze mig for øyne staa
danne selv min Siæl og hierte
at ieg dig Ret Elsche maa | 2. Schulde ieg min <i>Jesu</i> iche
ofuer alting Elsche dig
Som af <i>Sathans</i> macht og stricke
Ved dit blod har frelset mig
Ja min <i>Jesu</i> naar ieg tencker
paa din store Kierlighed
hiertelig ieg mig da Kræncker
ofuer min Koldsindighed |
|--|---|

3. Milde *Jesu* min forbarmer
Send din aand i Siælen Ned
at hand hiertet saa op Varmer
at ieg af din Kierlighed
brende maa til Siste Stunde
sterk mig *Jesu* at ieg Kand
naar ieg schall i døden blunde
fafne dig min frelsermand
og beholde Bestandig Christj Kierlighed

I den ovenfor omtalte Bibel paa Skydsskiftet Skoug i Haabøl havde hun foran Titelbladet skrevet følgende:

Hendrick Jørgen Huitfeldt til Ellinggaard Kjølborg og Sandegaard hører denne Bibel til, Gud lade ham til hans høye alter med Helsen og Glæde læse der udj, ded ynsker af hierted
B C Kaas

Ellinggaard d: 3 November 1718 Som er den 5^{te} aars dag voris Bryllop stod i Fyn paa Wedelsborg.

Og bag i Bogen:

Ey Vellyst ey at være Rig, Ey Nogen Verdens Ære
begierer ieg, Gud Eene mig mit alting her schall være
at undervises af guds ord er mig den største glæde
mit Haab til gud er Rigdom stor, hosz gud mit ære sæde.

Herre naar ieg ichon hafuer dig schiætter ieg hverchen om Himmel eller Jord

Hvad kand bekymre mig, Naar gud min tillid er
ieg staaar u-Ryggelig, Gud Omsorg for mig bær
Birgitha Christina Kaas

Ellinggaard d: 20 December Anno 1718.

heureux celui qui se Contenté
et mets en dieu son attente
en dieu mon esperance

F. C. Schönau har meddelt nogle Oplysninger om hende i sin »Samling af Danske Lærde Fruentimer, Som ved deres Lærdom, og Udgivne eller efterladte Skrifter have gjort deres Navne i den lærde Verden bekendte, med adskillige mest Historiske Anmerkninger forøget, og udgivet« II. B. Kbhvn. 1753. 8. S. 842—58. Efter at have meddelt Efterretninger om hendes og hendes Mands Slægt samt deres Børn, fortsætter han saaledes: »Hvad Frue Birgitte Kirstine Kaases øvrige Levnet og Studeringer angaaer, da vil jeg give mig den Ære, at meddele Læseren den Beretning, som hendes Naade beværdigede mig med i sin høy-respective Skrivelse fra Ellinggaard ved Friderichsstad den 7de Januarii 1752. paa min underdanige Skrivelse til hendes Naade af 25de Decem-ber 1751. i disse Ord«:

Monsieur! Formedelst de Omstændigheder som benævnes i Deres Skrivelse af 25 Passato Decem-ber, vil jeg ikke undlade, at give dem dette til Efterretlig-hed: 1) Hvad angaaer mit Liv og Leynet, saasom Fødsel, Forældre og Gifte-maal, da findes paa indlagde Papir den Forklaring, saavidt af denne opstigende Linie nu er i sikker Erindring. Jeg haver tilforn havt en fuldkommen Opteg-ning paa mine salige Forfædre, som have været tilbage i nogle hundrede Aar, men ved ulykkelig Ildebrand, som for 5 Aar siden efter Guds Villie paakom min paaboende Gaard, blev den opbrændt, dog saa vidt mindes, har min Familie været af de ældgamle Familier og min salige Mand General-Lieutenant og Chef af et National-Regimente Henrich Jørgen Huitfeldt nedstammet fra den ældgamle Huitfeldske Familie. For det andet, hvad angaaer mine Studeringer, eller om jeg haver forfattet andre Bøger i Manuscript, end hvis dem er bekendt, da har jeg allene ladet mig nøye med at betragte Guds Ord til min egen Nøtte og Glæde, og ellers forfattet en temmelig Deel Poëtiske Sager i adskillige Materier, som jeg havde samlet og conserveret for min egen Plaisir; indtil ovenmeldte ulykkelige Ildebrand paakom, da samme med mange skønne Bøger, jeg i mange Aar med Flid havde samlet, bleve ødelagte, som jeg med Emfindtlighed tidt haver savnet, øvrigt er jeg dennem betakkende for god felicitation til dette nye Aars Indtrædelse, og ønsker dem al den avantage igien, som selv desidereres og forbliver

Ellinggaard
ved Friderichsstad
d. 7de Januar 1752.

Monsieur
Deres Tienstboredvillige
Birgitte Kirstine Kaas
Sl. Huitfeldts.

Schönau omtaler derpaa hendes ovennævnte udgivne Over-sættelse af Tydske Psalmer og tilføier: »Disse Psalmers Oversæt-telse bevidner tilstrækkelig Frue Kaases ugemene og rare Styrke, hun besidder i den Danske Poesi, at jeg ikke skal tale om, med hvilken Held og Lykke Oversættelsen er allevegne troffet, i at ud-trykke originalen, uden at have bundet sig for meget til Ordene, og dog ikke veegtet fra Originalen, kort sagt en frie og utvungen

og tillige en skøn og rigtig Oversættelse, hvori en fulkommen Oversættelses Regler ere blevne iagttagne. Skade er det, at den prægtige og kostbare Samling af Frue Kaases andre Poetiske Sager ved saa ulykkelig en Tilfælde ere forkomne, da det ikke er at tvile paa, at de jo have ligeledes kunnet bære tilstrækkelig Vidne om hendes naturlige Genie, Dygtighed, Flid, Erfarenhed, Held og Lykke til Poesien. Som mig af en vis fornemme Herre er berettet, skal Frue Kaas være meget expedit i at gjøre Danske Vers, som smage baade af Fynd og Geist. Jeg ønsker alene, at kunne være saa lykkelig at overkomme flere Poetiske Prøver enten fra Hendes Naade selv Høy- og Velbaarne Frue Kaas, eller fra andre Velyndere, til at blive indlemmede i mit belovede Supplemento til mine Danske lærde Damer, jeg vilde ansee det, som en ikke mindre Lykke end som Bevaagenhed imod mig, og med al optænkelig Taknemmelighed vilde offentlig for Publikum erkiende det.«

B. C. Kaas blev Moder til 9 Børn af hvilke 4 Døtre døde ganske smaa før 1733, da Onse Kirkebog begynder; 4 Sønner og 1 Datter naaede den voxne Alder og bleve gifte med Undtagelse af den ældste Søn, der døde i en yngre Alder. Selv døde hun som Enke paa sit Fødested Elingaard 14 August 1761 »Kl. 12 Slet efter en kort Sygdom, som dog var geleidet med en foregaaende og paa nogen Tid vedvarende Svaghed,« i sit 79de Aar og blev bisat i Onse Gravcapel 29 August s. A.¹⁾ Hun havde nydt en Pension af 300 Rd. af Kvæsthuskassen, hvoraf hun havde underholdt sin Søsterdatter, Frøken Edel Catharina de Tonsberg, der ved hendes Død stod hjælpeløs, og understøttet sin afdøde Søns, Major C. C. Huitfeldts, Børn. Saavel Frøken Tonsberg som Majorinde E. C. Huitfeldt, f. Reichwein, ansøge derfor i Septbr. og Octbr. 1761 om at erholde en Del af Generalindens Pension²⁾. Hendes Gravskrift, der muligvis ligesom Mandens er forfattet af H. C. Wemmeløw, lød saaledes:

Et nedbrudt Guds Tempel er udi denne Kiste samlet og hvilelagt, det er det Dødelige af den udi Navn og Æreminde udødelige Generalinde høi og vel-

¹⁾ Ifølge Onse Kirkebog, hvorimod et Brev af 19 August fra Svigerdatteren, Fru I. C. Huitfeldt, f. Reichwein, til General Grüner anmoder om, at de Officierer, der efter Militairreglementet skulle assistere ved Ligprocessionen, ville indfinde sig paa Elingaard 1 Septbr. Kl. 10 Formiddag. Denne først ansatte Dag er da formodentlig senere forandret til 29 August.

²⁾ N. Rigsarch., Militairarch., Particulære Breve 1761.

baarne Frue, Frue *Birgitte Christine Kaas*, hvis dyrebare Løgems Tempel blev opreist ved en livsalig Fødsel paa Ellinggaard den 2 October 1682 af høiadelige Forældre, Faderen var den berømmelige Herre Hr. Hans Kaas, forhen Stiftamtmand over Bergenhuus (o: Throndhjems) Stift, og Moderen den udvalgte Frue Sophia Amalie Bjelke. Dette Tempel voxte saa til i høie og ugemene Sinds-gaver, at det glindsede i Alles Øine baade hjemme og paa udenlandske Steder med en indtagende og forundringsværdig Kraft, men i Særdeleshed blev deraf indtagen den høisalige Herre Hr. Generallieutenant *Hendrik Jørgen Huitfeldt*, der udvalgte sig hende til Brud, hvorefter deres af Herren stiftede Egteforening blev høitideligen fuldkommet paa Wedelsborg i Fyen den 3 November 1713. Vel blev dette Tempel ei allene prydet og herliggjort ved en saa from og gudfrygtig Herre, men og lyksaliggjort med 9 yndige Egteskabspandter, hvoraf ikkun 2 Sønner og 1 Datter efterlever og blomstrer i de høie Ærecharger, som saa gudfrygtige Forældre af Himmelen har tilbedet dem. Nu blev dette Tempels Herlighed ikke lidet formørket ved den salig Herres dødelige Afgang den 16 Mai 1751, men Herren oplyste ved sin Helligaands indvortes Lys, trøstede og glædede hendes himmelgivne og ædelmodige Sjæl, saa der var altid Lyst og Længsel i hendes Hjerter at samles til Lammets Lys i det evige Tempel. Omsider er da dette af Alder og Sygdom brøstfældige Tempel sammesteds det blev opreist nemlig paa Ellinggaard nedbrudt ved en salig Død den 14 August 1761, efterat den dyrebare Sjæl havde tilbragt derudi 78 Aar 10 Maaneder og 14 Dage.

Saa ligger her nedbrudt et dyrebart Guds Tempel
 Som var sit ædle Kjøen et ugemeent Exempel
 I Gudsfrygt, Mund og Pen ja saadan høi Forstand
 Som synes voxen nok til end den bedste Mand
 Gud selv det Tempel skal af Støvet smukt oprette
 Og da en Himmelglands for Jesu Skyld paasætte
 Men Sjølen sluppen er blandt Dødens Brud til Gud
 En Piller i hans Huus som ikke meer gaar ud.¹⁾

B. C. Kaas havde nydt en for sin Tids Damer sjelden omhyggelig Opdragelse; hun forstod og talte sandsynligvis Tydsk og Fransk og skrev sit Modersmaal ualmindelig let og correct, langt bedre f. Ex. end sin Mand og de fleste samtidige Officerer; ogsaa Haandskriften og Orthographien ere ret gode. Hun besad megen Sans for Læsning og havde, efter hvad hun selv beretter Schönau, en temmelig anseelig Bogsamling, der gik tabt ved Ellingaards Brand. Foruden den ovennævnte Bibel og F. Rostgaards oversatte Psalmer, har Forfatteren heraf endnu seet et Exemplar af Folio-udgaven af Arild Huitfeldts Danmarks Riges Krønike, hvilket i sin Tid tilhørte Professor P. A. Munch, og hvori fandtes følgende Indskrifter:²⁾

¹⁾ Trykt i B. Moes Tidsskr. f. d. norske Personalhist. 1 R. S. 194 f. (efter Lieut. N. Werenskiolds Afskrift) samt i Personalhist. Tidsskr. V S. 299, men meddeles for Fuldstændigheds Skyld ogsaa her.

²⁾ Meddelte af Professor P. A. Munch c. 1862.

Denna Book föräres af os till Wälborne Hr. Öfwersten Hendrick Jöran Hwitfeldt till En ringa åminnelse som skiedde på Giedzholm d. 26. November Anno 1725.

Anthou Jean Morman

Maria Christina Cedercrantz

Denne Bog har min hierte aller kereste Mand Hendrik Jørgen Huitfeldt foræret mig d. 13 Januarij 1726 da han kom fra Halland.

Ellinggaard

B. C. Kaas

Denne Bog har ieg foræret min hierte Søn Valantin Wilhelm Hartvig Huitfeld

Ellinggaard d. 30 April 1744.

B. C. Kaas.

I et Exemplar af Birgitte Thotts Oversættelse af Senecas Skrifter, der fandtes paa Vernekloster og i Juli 1863 blev Forfatteren heraf foræret af Statsminister G. C. Sibbern, har hun skrevet følgende:

Wedelsbourg d: 23 Martij 1714

Dett haab som i mig bor, den glæde som ieg finder
gjør sorgens-Byrde lett mit haab til gud sig binder
saa fast at jndet mig, fra hanem schille kand
ieg trøstes ved hans ord, ieg ledes ved hans hand
formørches Lychens soel, gud er mit Lyssz og glæde
omkastes velstands vogn, gud er mit trygge sæde
forfølger fienden mig, gud er min trygge borg
saa lever ieg i gud fornøyet i all Sorg

Kaas.

Hvad kand bekymre mig
naar gud min tillid er
ieg staar u-Ryggelig
gud omhu for mig bær

Hoff jimmer in gedult wer weisz wasz der gedencket
der alles wie er will, nach seinem willen lenchet

Will sig lychen iche føye
schall mig haabet dog fornøye¹⁾

Gott glück gedult und Zeit
mag muglich all un Muglichkeit

Glücklich ist der vergiest, wasz nicht zum ändren ist
Lychsallig er den Mand, som glemer med forstand
hvad som ey søndres kand

Hvad er all herlighed, Een jdell Møye
som uden føye plager vor siæll
hvad er det andet, en som beblandet
med sorg hvor af man gjør sig self til træel

¹⁾ Dette Vers findes to Gange opskrevet.

alt er forgiengelig, som buben der
i Vind og Vær, forsvinder og sees ey meer

Der for i hvor du er, som Verden plager
med uRo nager, qvæl dig ey meer
vær ichon sicher, gud dig beschieher
din deell i Verden, som dig gafnligt er
tench paa det ævige, hvor udj man
beschue kand, all werden som et soellegrand

Birgitha Christina Kaas
Elinggaard d: 6 Ianuvarij 1717
Gud er mit haab og min tillid
og fast i mine tancher
J Medgang og i Modgangs tid
hvor jeg i Verden vancher.

Ved sin sociale Stilling, sin Begavelse og sin for Datidens Damer ualmindelige Belæsthed og Dannelse indtog B. C. Kaas ubestridt den første Plads inden en vid Kreds, der ogsaa, som det synes, villig erkjendte hendes Overlegenhed; men, som det i lignende Tilfælde næsten altid gaar, var der selvfølgelig ogsaa en Opposition tilstede fra deres Side, der maaske i nogen Grad følte sig trykkede ved hendes Optræden. Som det synes ganske kort efter hendes Død begyndte allerede Mythedannelsen, og en hel Del af de sædvanlige — tildels hinanden modsigende — Vandresagn bleve snart fæstede til hendes Navn. En Del af disse skulle her meddeles, saaledes som de i indeværende Aarhundrede bleve fortalte i Elingaards Omegn, navnlig paa de Smaalenske Herregaarde:

Hun var meget rask og dygtig, styrede baade Godset og Regimentet og blev derfor kaldet »General Birte«. I sit Hus var hun streng og myndig og havde i et Vindue en Sparebøsse hængende, hvori enhver, der slog noget itu i Huset, maatte nedlægge Bøder. Hendes Hovmod var saa stort, at hun troede, at Rang og Adel ogsaa vilde gjælde i det andet Liv, og at Standspersoner skiltes fra den gemene Hob. Gudstjenesten ved Onso Kirke maatte ikke begynde nogen Søndag, før hun havde indfundet sig, og naar hun kom, gik Presten ud for at modtage hende og hjælpe hende af Vognen. Da Elinggaard brændte, opholdt hun sig paa Kjelberg, og da Budskabet om Ulykken bragtes hende, erklærede hun ikke at ville sætte sin Fod paa Elingaards Grund, før Gaarden havde reist sig af sin Aske. Hun (Manden har ingen Plads i disse Sagn) forskrev derpaa en Bygmester fra Danmark, men da denne vilde fremstille sig for hende med Støvler og Sporer, ligesom han kom

fra Reisen, lod hun ham sige, at det var i Sko og Strømper, man pleiede at gjøre Damer sin Opvartning. Paa Elingaard havde det nemlig været Brug, at der ved Vindebroen over de Gaarden omgivende Grave stod en Skildvagt, der ikke indlod nogen, før han var anmeldt. Til daglig Brug pleiede hun dog hjemme i Huset at gaa tarveligt klædt med en sort Hue paa Hovedet. En fornem reisende, der engang traf hende paa Gaardspladsen, antog hende for et Tyende og bad hende skaffe ham en Karl til at passe hans Hest; hun opfyldte hans Forlangende, og da hun siden fremstillede sig i fuld Pynt for Gjæsten, gjenkjendte denne hende ikke og blev først af hende selv underrettet om hendes Identitet med den gamle Kone, han først havde truffet. Hun fortælles endog at have staaet i Pagt med den onde, som om Natten kjørte hendes Tømmer til Sagene ved Glommen. I Onse Gravcapel stod hendes Kiste i Nærheden af Generalmajor Ulrik Christian Kruses. Hver Gang, naar Capellet blev aabnet for at rengjøres, fandtes hans Kaarde, der laa paa hans Kiste, flyttet hen paa hendes; den blev da atter henlagt paa sit Sted, men næste Gang Døren aabnedes, var den igjen henflyttet til »General Birtes« Ligkiste. Her laa den ogsaa, da Jomfru Alette Dorothea Fuglberg, som dengang var forlovet med Major, senere Oberst, N. Fr. R. Huitfeldt, i Selskab med denne samt Sogneprest O. R. A. Sandberg og flere besøgte Capellet; uden at nogen havde bemærket, at Kaarden var berørt af nogen af de besøgende, faldt den fra Fruens Kiste ned paa Jfr. Fuglberg. Presten forklarede hende da, at dette uden Tvivl var et Tegn paa Generalindens Mishag med Sønnens uadelige Brud. — Da hun engang opholdt sig i Brohuset ved Kjølborg Bro, hvor der var Gjæstgiveri, skrev hun med en Diamantring paa en Vinduesrude:

Enhver, som kjender mig og min Retsindighed,
Ved, at jeg er en Ven af sand Gudfrygtighed.

En ildesindet Læser skrev senere derunder:

Enhver, som kjender dig, retsindig' Birte Kaas,
Ved, at du er en Ven af Sladder og af Vaas.

Da Fru Birte næste Gang besøgte Brohuset og læste Tilføielsen, knækkede hun med egen Haand Ruden og betalte den; »det var en af de smaa grønne Ruder, som dengang kostede 4 Skilling«¹⁾.

¹⁾ Fortælling af Major Jens Werenskiold til Kjølborg (1854). Foruden denne er det vistnok kun et Par af de nærmest foregaaende Historier (fortalte af Krigsraadinde Siewers, f. Huitfeldt, og Oberstinde Huitfeldt, f. Fuglberg), der have nogetsomhelst factisk Grundlag.

Kort efter at Birg. Chr. Kaas var bleven gift med H. J. Huitfeldt, ansøgte denne fra Wedelsborg 20 Decbr. 1713 Kongen om Confirmation paa et Testamente, hvis væsentligste Indhold var følgende: hvis hans Hustru skulde blive Enke, beholder hun til Brug de to Parter, han eier af Elingaard og Gods, med Mobilier, Løsøre, Kreature og Boskab, mod at hun holder Gaarden forsvarlig vedlige og intet Bondergods lader forede, sælge eller pantsætte. Hvis den ene Trediepart, som nu tilhører hans sal. Hustrues Søster, Mette Sophie Pultz, da er indløst, beholder hun den paa lige Conditioner som de to andre Dele; hvis ikke, udtages forlods af Boet det til Indløsningen nødvendige. Der skal holdes en, rigtig Registrering over fast Gods og Inventarium, undtagen Juveler og Mobilier, som hans Kjæreste har indført i Boet, og hvorover Specification under begges Hænder skal forefindes. Sønnen af første Ægteskab, Tønne Huitfeldt, har efter sin Moder arvet den adelige Sædegaard Kjølborg med Besætning, men af denne skal Stifmoderen nyde alle Intrader, indtil han bliver 15 Aar gl., og derimod drage Omsorg for hans Ophold og Education. Med hvad nogen af Ægtefællerne maatte arve efter hans Død, forholdes efter Loven. Hvis hun indtræder i nyt Ægteskab, beholder hun kun sine indbragte Mobilier og Juveler, medens Godset forøvrigt tilfalder deres Børn (eller andre rette Arvinger). Hvis de ei faa Børn, eller Tønne H. dør i sine umyndige Aar før Faderen, beholder hun baade Elingaard og Kjølborg samt det hele Bo, saalænge hun er Enke. Da hun ingen rede Penge eller fast Gods har indbragt i Boet, skal intet deraf tilfalde hendes Arvinger men alt tilhøre hans Børn eller Arvinger. Medunderskriverne ere Etatsraad og Ordenssecretair Morten Conrad Ehrenschild til Enggaard og Georg Wilhelm v. Pogrell til Lammehave. Kongelig Confirmation paa dette Testamente meddeltes 2 Marts 1714 med Tilføielse, at Stifønnens nærmeste Værge skal have Indseende med, at hans Gods ikke ruineres. — 28 Septbr. 1714 ansøge begge Ægtefæller fra Elingaard om Testamentets Tilbagekaldelse, da de nu have faaet en Søn af sit Ægteskab. Ansøgningen, der er skreven med B. C. Kaas's egen Haand, bevilgedes, og den foregaaende Confirmation cassetes 24 Octbr. 1714¹⁾. — 14 April 1726 oprettede H. J. Huitfeldt paa Elingaard et nyt Testamente, hvori han bestemte, at der skulde skiftes ved Samfrænder, som havde at taxere Jordegodset uden Auction, »paa det Godset

¹⁾ N. Indlæg i Rigsarch. 2 Marts 1714.

ei skulde distraheres, og Børnene ei skulle savne udi Fremtiden deres Forfædres Gods, som han med saa stor Vinskibelighed har søgt at sammenholde. Enken beholder Elingaard med alt tilliggende Jordegods paa sin Hovedlod og nyder og bebor den, saalænge hun er Enke; gifter hun sig igjen, kunne Børnene tilforhandle sig Gaarden for den Sum, hvorfor den er hende udlagt paa Skiftet, tilligemed Erstatning for, hyad hun kan have forbedret den. Børnene forblive under hendes Værgemaal, saalænge hun forbliver Enke; gifter hun sig igjen, antage deres fødte Værger sig deres Midler. Hun beholder alt, hvis hun fra Danmark har bragt af Guld, Sølv, Juveler og smaa Galanterier til 2,500 Rdlr. Værdi, foruden endda en rød Damask-Seng med Klæder, Stole og Tilbehør. Onse Kirke, som han har kjøbt for de Midler, hans Frue arvede efter sin Broder, Ritmester Hans Christopher Kaas¹⁾, med tilliggende Gods og Herlighed tilfalder hende forlods. Til Vitterlighed underskrevet af Svogeren, Conferentsraad Wilhelm de Tonsberg til Ulveland, og Sognepresten i Onse Hr. Anders Bing. Dette Testamente confirmeredes af Kongen 7 Februar 1727²⁾. — 18 Mai 1726 fik Oberst Huitfeldt og Frue Bevilling, at deres Døtre maa gaa i lige Arv med Sønnerne³⁾. — Efter sin Mands Død erklærede Generalinde Huitfeldt til Generalauditeur v. Schulenburg, at hun vel havde kgl. Bevilling til at sidde i uskiftet Bo, men at Forudsætningerne for Testamentet nu tildels vare bortfaldne, idet Børnene alle vare myndige, hvorfor hun agtede at skifte med dem ved Samfrænder.

Af Generallieutenant H. J. Huitfeldt og Birgitte Christine Kaas existerer der to Sæt Portraiter (Brystbilleder i Legemsstørrelse), der tydeligvis ere malede til samme Tid, uden Tvivl efter Elingaards Brand i 1746, da han er afmalet som Danebrogsridder. Det ene Par, der har fulgt den ældste Linie af Familien, eies nu af Forfatteren heraf; det andet Par, der har tilhørt den yngste Linie (paa Eskevigens), tilhører nu Consul Herman Huitfeldt i Thronhjelm. En Copi af hans Portrait er af Familien skjænket til Samlingen af Portraiter af Norske Generaler i det militaire Samfund i Christiania. Oberstlieutn. H. J. R. Grüner i Frederiksstad eier derhos 2 af ham selv udførte Copier af Generallieutn. Huitfeldts og Frues Portraiter.

¹⁾ Se Personalhist. Tidsskr. IV. S. 201 f. og V. S. 286 og 300.

²⁾ N. Indlæg i Rigsarch. 7 Febr. 1727.

³⁾ Klevenfelds Saml. i Dan. Geheimearchiv (efter Cancelli-Registr.).

Hvis der har existeret tidligere malte Billeder af dem, ere disse vistnok brændte med Elingaard.

Med Hensyn til det Jordegods, som Generallieutn. H. J. Huitfeldt besad, synes Forholdet at have været følgende: Ved Skiftet efter Faderen har den ældste Søn af hans første Ægteskab Iver H. udløst sine Søsken af Throndstad; Enken Sophie Amalie Rosenkrantz har derimod formodentlig beholdt sit i Boet indbragte Jordegods, Sanderup (nu Sannarp) i Halland og Sande i Tune Sogn (eller en Del deraf). Allerede ved sit første Ægteskabs Indgaaelse 1707 skrives H. J. Huitfeldt til Sande, skjøndt Moderen var den egentlige Eier, men dengang have formodentlig andre Medeiere af Jens Bjelkes Descendenter været udløste. — Hele *Kjølberg* fik han med sin første Frue, ligesom han ogsaa af *Elingaard* med hende fik to Trediedele, medens han af den ene Trediedel har maattet udløse hendes Halvsøster Mette Sophie v. Pultz, gift med Generalmajor H. J. Brun, hvorfor han maaske aldrig helt ud har eiet de tre Herregaarde, hvortil han skrives; han omtales allerede 1709 som Eier af Elingaard og Kjølberg, medens de 1705 omtales som bortforpantede og ikke beboede af Eierne (altsaa vistnok Oberst H. C. v. Pultz's Arvinger). Ved kgl. Resolution af 8 Aug. 1718 blev H. J. Huitfeldt forundt Skattefrihed paa sine Sædegaarde Elingaard og Kjølberg, skjönt han ikke beboede dem men Sande. Hid kan han dog først være flyttet efter sin første Frues Død, der indtraf paa Elingaard 1711, samme Aar som ogsaa hans Moder døde; denne synes imidlertid i sine senere Aar mest at have boet i Halland. Et stort Skaar led Familiens Formue ved Elingaards Brand 30 Octbr 1746, da ikke alene Gaarden men ogsaa omtrent alt Indbo brændte¹⁾. At ogsaa den store nye Bygnings Opførelse har

¹⁾ Den Bygning, som ved denne Leilighed brændte, var bygget af Kantsler Jens Bjelke, efter at den ældre Gaard fuldstændig var afbrændt 3 Juli 1645. I et herom 16 Januar 1655 efter Jens Bjelkes Foranstaltning optaget Thingsvidne forklares det, »at ingen Huse inden Volden, hverken af Gaarden i sig selv eller af Ladegaarden, som og var inden Volden bygt og opsat, blev igjen bestaaendes, ja end ikke i det ringeste Hus af noget Tømmer, hvorat Husene var opbygt; saa og da iblandt andet opbrændte mange af Hans Velbyrdigheds magtanliggende Breve. Og i Særdeleshed nu her for Retten tilstod Lensmanden Jon Gustad og Michel Povelsson samt Simon Rød, at de vare paa Elingaard den Tid, forbemeldte ulykkelige og skadelige Ildebrand fik Overhaand; da iblandt andet saa de øiensynlig saavelsom adskillige andre godt Folk her i Lenet, at der afbrændte et Kammer, hvorudi var indset

kostet betydeligt er vist nok. Hvorvidt Familiens daglige Levemaade, som man har ment, har været kostbarere, end Formuen tillod, er vel ikke bevisligt, men herpaa kan det dog tyde, at Sønnerne som yngre Officierer hjemme paa Elingaard synes at have havt hver sin Tjener, ligesom det Navn, de to af dem som Kammerjunkere og Officierer i Livgarden i Kjøbenhavn gik under, nemlig »de Norske Prinsere«, formodentlig henpeger paa nogen Flothed i deres Optraeden. Da Skiftet efter Generallieut. Huitfeldt holdtes i 1751, var man i alle Fald først betænkt paa at sælge baade Kjøberg og Sande, men i Octbr. 1751 kom samtlige Arvinger overens om at overlade Kjøberg for en vis Sum til eneste Søn af Faderens første Ægteskab, Major Tønne Huitfeldt, hvis mødrene Slægt havde eiet Gaarden. Sande blev derimod ved Auction 19 Januar 1752 solgt til Lieutenant (senere Oberstlieutn.) Nils Werenskiold, for 12001 Rd. med Besætning og Inventarium (ansat til 550 Rd.) Han beholdt Gaarden til 1780, da han atter solgte den og købte Kjøberg, som imidlertid var gaaet ud af den Huitfeldtske Families Eie. — Sandes Jordegods udgjorde ved Salget: Hovedgaarden med underliggende Vodum, Thorp, Dalen, Kallerød og Ødegaardens Pladser, 2 Sauger med 2700 Bords Kvantum, 2 Kvernebrug ved Kallerød og Dalen, 20 Husmandspladse, 2 Tømmerlendser, hvilket i alt skyldte $23\frac{3}{4}$ Tønde Hartkorn, samt desuden 15 Lispund uden Bygsel i Houge, som brugtes under Hovedgaarden. Bondegodset var af hele Gaarde med Bygsel: Finstad af Skyld 12 B \overline{w} Smør, Utne søndre $1\frac{1}{2}$ Sk \overline{w} Korn, Utne nordre 1 Sk \overline{w} $6\frac{1}{2}$ L \overline{w} Korn — $3\frac{1}{2}$ L \overline{w} Bondegods, Gretteland nordre 1 Sk \overline{w} $7\frac{1}{2}$ L \overline{w} Korn — $2\frac{1}{2}$ L \overline{w} Bondegods, Gretteland søndre 1 Sk \overline{w} $7\frac{1}{2}$ L \overline{w} Korn, Nes med Ødegaarden $2\frac{1}{2}$ Sk \overline{w} , Ryen nedre $1\frac{1}{2}$ Sk \overline{w} , Ryen øvre $1\frac{1}{2}$ Sk \overline{w} , Melby 2 Sk \overline{w} Korn, Ringstad 2 Sk \overline{w} , Berger 4 Huder, Aagaard 3 Tønder Malt, Skouge nordre $4\frac{1}{2}$ B \overline{w} Smør, Skouge søndre $1\frac{1}{2}$ B \overline{w} Smør,

nogle Tønder og Kister med magtanliggende Breve udi, som mig forbemeldte Michel Povelsson i Synderlighed vel er bevidst og haver siden siunlig, en Del af samme Breve i Kister og Tønder blev opbrændt, thi Ilden kom næsten med det første (efter at Kjøkkenet og Fruerstuen vare afbrændte) løs udi den nye Sal og Brevekammer derunder, og jeg var med først at redde et andet Kammer, som noget Krudt laa udi, at det ikke skulde gjøre Folk eller Gaarden Skade, der jeg med andre, som var med at redde, Skipper Anders Krosnes af Frederiksstad og flere, at endda nogen af Gaardens Huse skulde blive beholden, som dog ikke skeede, som forberørt er. (Afskr. bl. Mosse, Onsø, Tune og Vembe Fogderi-Regnsk. for 1714 i Norske Rigsarchiv).

Agnolt 2 Huder 9 Skind; af halve Gaarde med Bygsel: Isebakke med en Kvern 4 $\frac{1}{2}$ B \bar{z} Smør, lille Ringstad 1 $\frac{1}{2}$ Hud, Trollerød en Hud, Skibdal 2 B \bar{z} Smør, Haregjeld 1 Hud, lille Gersrød $\frac{1}{2}$ Sk \bar{z} , Vestby 2 B \bar{z} Smør, Isnes med Pladsen Valbrekke 15 L \bar{z} Tunge — 3 Rd. aarlig, Gersrød store 1 Sk \bar{z} Korn, Revne 4 Skind uden Bygsel. Besætningen var 9 Heste, 16 Fækkreature, 14 Stude, 17 Kvier, 12 Svin, 8 Gjæs, 12 Høns. Inventariet bestod væsentlig af Gaardsredskab, nogle Sengklæder og lidt Dækketoi samt Afgroden.

Ved Kongeskjøde af 1 Juli 1727 fik Oberst H. J. Huitfeldt sig følgende Gods i Onse Sogn overdraget til Eiendom: 3 Skind uden Bygsel i Mossig for 18 Rd. Courant; 1 Sk \bar{z} Tunge Blandingsmel 2 B \bar{z} 6 B $\frac{1}{2}$ Smør med Bygsel i Eg for 210 Rd. Cour.; 2 B \bar{z} Smør og 6 Skind med Bygsel i øvre Gaustad for 170 Rd. Cour.; 1 Hud med Bygsel i Saltnes mellem for 120 Rd. Cour.; 1 B \bar{z} 12 B $\frac{1}{2}$ Smør uden Bygsel i østre Utne for 54 Rd. Cour.; 1 Hud uden Bygsel i vestre Utne for 52 Rd. Cour.; 5 L \bar{z} Tunge Blandingsmel med Bygsel i Valle for 54 Rd. Cour.; 9 Skind med Bygsel i Havigen for 90 Rd. Cour.; 3 Skind med Bygsel i Lere for 30 Rd. Cour.¹⁾

I Forening med Broderen Hartvig Huitfeldt arvede Henrik Jørgen H. efter sin Moder, Sophie Amalie Rosenkrantz, Herregaarden Sanderup (nu Sannarp) i Halland, som hun sandsynligvis beboede i sine senere Leveaar. Efter hendes Død blev Gaarden ved Heredssynet 26 Octbr. 1711 erklæret »caduque» og tilkjenndt den Svenske Krone, fordi hendes Sønner som Dansk-Norske Officierer under Krigen havde ført Vaaben mod Sverige. Efter Freden lykkedes det dog Brødrene at erholde Godset igjen, hvilket da beregnedes til 212 Tønder Hartkorn med 577 Dal. 24 Øre Sølvmynt i Jordebogsafgifter, hvorpaa de 20 Decbr. 1725 solgte det til Oberstlieutenant C. O. Lagerkrantz. Prisen var 12000 Rd. Hamb. Courant foruden en Vennegave af 80 Dukater, en Slæde til Hartvig Huitfeldts Hustru og 2 indredne Haandheste til førstkommende Vaar²⁾. Det var i Anledning af dette Salg, at Oberstlieutn. H. J. Huitfeldt om Høsten 1725 reiste til Halland, hvorfra han vendte hjem i Begyndelsen af 1726 og medbragte da det ovenfor omtalte Exemplar af Arild Huitfeldts Krønike.

¹⁾ Skjødeprotocoller i N. Rigsarch., Lit. B. 1727—1759, p. 72—76, No. 9, fol. 325—47 og No. 10, p. 347—52.

²⁾ P. v. Møller, Halländska Herregårdar, Sannarp.

Ved Elingaards ovenomtalte Brand 1746 medgik ikke alene Gaardens Bygninger, men da Ilden udbrød om Natten og Beboerne endog tildels maatte redde sig halv paaklædte, gik det meste af Indboet, Regimentets Archiv, Generalindens smukke Bogsamling (paa nogle faa Bøger nær), samt hendes utrykte Forfatterskab ved samme Leilighed tabt. Familien flyttede nu til Kjelberg, hvor den opholdt sig, medens den nye Bygning opførtes, som det hedder, af en Dansk Bygmester, hvis det ovenomtalte Sagn kan tillægges noget Værd. Denne Bygning, der endnu staar, er et stort toetages Træhus med to Fløie og blev færdig om Vaaren 1749; et mindre Værelse i første Etage har endnu sine oprindelige Tapeter med Landskaber og Huse malede paa Lærredet med blaa og hvide Farver; over Døren staar med forgyldte Bogstaver C. H., hvilket neppe kan betyde andet end den ene Søn, Christian Christopher Huitfeldts Navn, idet han altsaa har udført dette Decorationsarbejde; naar det har været sagt, at Bogstaverne angive en Datters Navn, er dette allerede af den Grund umuligt, at kun en Datter (Sophie Beate H.) dengang levede. Ved St. Hansdags Tid 1749 flyttede Familien atter ind paa Elingaard, over hvis Hovedindgang mod Gaardspladsen følgende af Generalinden forfattede Vers var anbragt paa en Trætavle:

Tag, o Gud! i Varetægt
Elingaard og vores Slægt,
Og lad al Lyksalighed
Stedse følge dennem med!

Krigsassessor Hans Chrystie, der i nogle Aar i Slutningen af forrige Aarhundrede og indtil 1805 eiede Elingaard, og som altsaa ikke besad synderlig historisk Sands, lod Tavlen borttage, idet han raisonerede saaledes, at Ønsket ikke gjaldt hans Slægt¹⁾.

(Fortsættes.)

¹⁾ Fortalt af Major J. Werenskiold og Fru S. Siewers, født Huitfeldt.